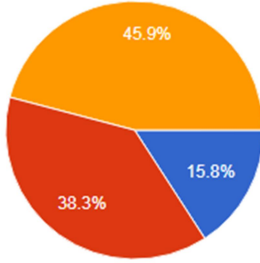

ESKİŞEHİR SANAYİ ODASI KORONAVİRÜS BEKLENTİ EĞİLİM ANKETİ SONUÇ RAPORU

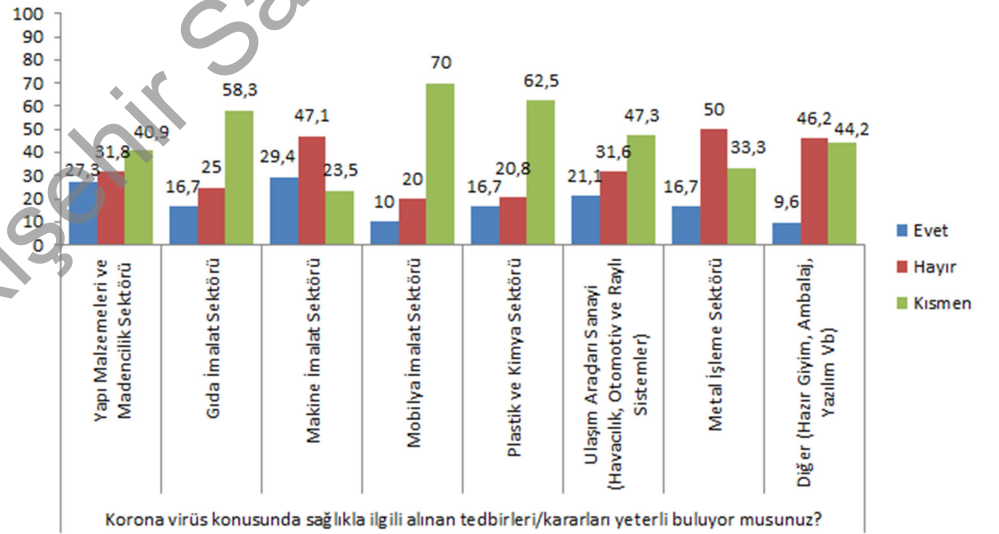
Eskişehir Sanayi Odası (ESO) tarafından tüm dünyada ve ülkemizde de yaşanan koronavirüs salgını sürecinde üyelerimizin önümüzdeki 3 ay (Nisan, Mayıs, Haziran) için beklentilerini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen “Koronavirüs Beklenti Eğilim Anketi” sonuçlanmıştır. ESO üyesi 189 firmanın katılım sağladığı araştırmanın sonuçları ilgili mercilere ulaştırılmak üzere rapor haline getirilmiştir. Eskişehir sanayisini %30’un üzerinde temsil eden ve ESO’nun altında faaliyet gösteren meslek gruplarına göre detaylandırılmış çalışmada öne çıkan hususlar aşağıda başlıklar halinde özetlenmektedir.

1. Korona virüs konusunda sağlıkla ilgili alınan tedbirleri/kararları yeterli buluyor musunuz?

Ankete katılım sağlayan firmaların %38,3’ü “Korona virüs konusunda sağlıkla ilgili alınan tedbirleri/kararları yeterli buluyor musunuz?” sorusuna “Hayır” şeklinde cevap vermişlerdir. Ankete katılanların %45,9’u bu soruyu “Kısım”, %15,8’i ise “Evet” olarak cevaplamışlardır.

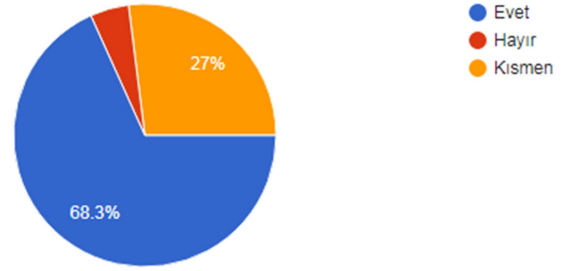
ESO üyeleri tarafından aynı soruya verilen cevapları üretim alanlarına göre analiz ettiğimizde, korona virüs konusunda sağlıkla ilgili alınan tedbir ve kararları en yetersiz gören sektör %50 ile Metal İşleme Sektörü olmuştur. Bunu %47,1 ile Makine İmalat Sektörü, %46,2 ile Diğer (Hazır Giyim, Ambalaj, Yazılım vb.) sektörler izlemiştir.

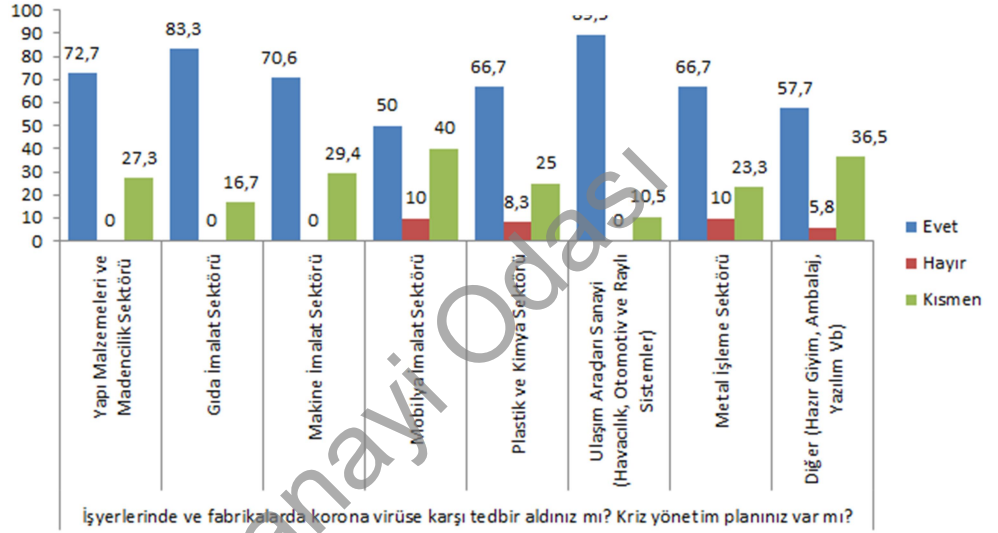
Sonuç: Sanayicilerimiz; sağlık ile ilgili topyekün alınan kararları uygun karşılamak ile birlikte, kontrollerin sıklaştırılması, testlerin sayılarının artırılması konusunda fikir birliği içerisinde. Bu özel dönemden geçerken, gecelerini gündüzlerine katan sağlık çalışanlarımız takdire şayan bulunmaktadır. Anketimize katılan firmaların önemli bir kısmı sağlık konusunda alınan tedbirler konusunda memnuniyetlerini dile getirmişlerdir.

2. İşyerlerinde ve fabrikalarda korona virüse karşı tedbir aldınız mı? Kriz yönetim planınız var mı?

Ankete katılan ESO üyesi firmaların %68,3'ü işletmelerinde salgına karşı tedbirlerin alındığını ve bir kriz yönetim planları olduğunu ifade etmişlerdir. Firmaların %27'si bu soruya "Kısmen", %4,7'si ise "Hayır" cevabı vermişlerdir.

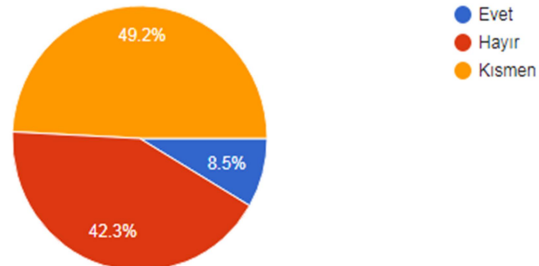
ESO üyeleri tarafından aynı soruya verilen cevapları üretim alanlarına göre analiz ettiğimizde, korona virüse karşı en yoğun tedbir alan sektörlerin %89,5 ile Ulaşım Araçları Sanayi, %83,3 ile Gıda İmalat Sektörü ve %72,7 ile Yapı Malzemeleri ve Madencilik Sektörü olduğu görülmektedir.

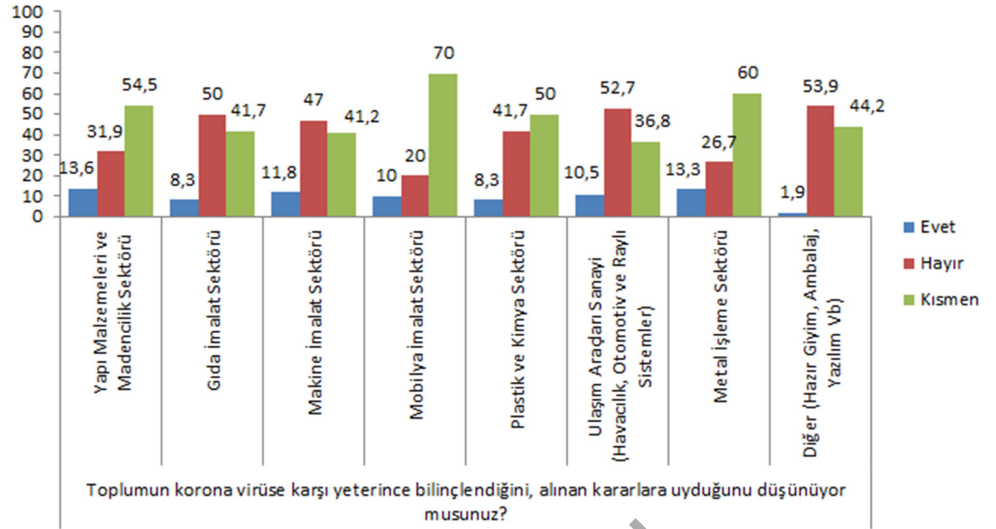
Sonuç: İşletmelerimizin önemli bir kısmı 2000 yılından başlayan süreç ile birlikte iş sağlığı ve güvenliği konusunda adımlar atmışlardır. Fabrikalarımızın önemli bir kısmı yeni ya da yenilenmiş altyapıya sahip olup, kurumsal bilinç, yöneticilerin vizyonları, sertifikasyon ve düzeyli insan kaynakları yönetimi sayesinde son 5 yıldır dünyadaki diğer örnek şirketler ile aynı seviyelere gelmiştir. Koronavirüsün başlangıcı ile zaten hazırlıklı olan firmalarımız, ilave tedbirleri de alarak, şirketlerinde tüm önlemleri yüksek bir oranda almışlardır. Şirketlerimizin önemli bir kısmı geleceğin işletmelerini yaratma eğiliminde olup, hem kanuni hem de vicdani kuralları hızlı bir şekilde gerçekleştirmektedir. Eskişehir sanayisi bu anlamda önemli bir sınavı başarı ile geçmektedir. Bu dönem içerisinde ekip olma bilinci, işçilerimiz ve işverenleri daha fazla birbirine yaklaştırmış, gelecek için umut vermiştir.

3. Toplumun korona virüse karşı yeterince bilinçlendiğini, alınan kararlara uyduğunu düşünüyor musunuz?

Ankete katılan firmaların %8,5'i "Toplumun korona virüse karşı yeterince bilinçlendiğini, alınan kararlara uyduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna "Evet" yanıtını verirken, %42,3'ü "Hayır", %49,2'si ise "Kısmen" şeklinde cevap vermiştir.

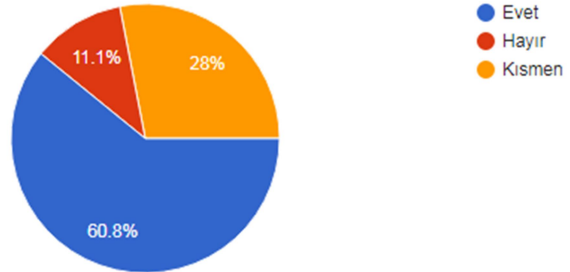
ESO üyeleri tarafından aynı soruya verilen cevaplar üretim alanlarına göre analiz edildiğinde, en yüksek oranda “Evet” cevabı veren sektörlerin %13,6 ile Yapı Malzemeleri ve Madencilik Sektörleri ile %13,3 oranıyla Metal İşleme Sektörü olduğunu görülmektedir.

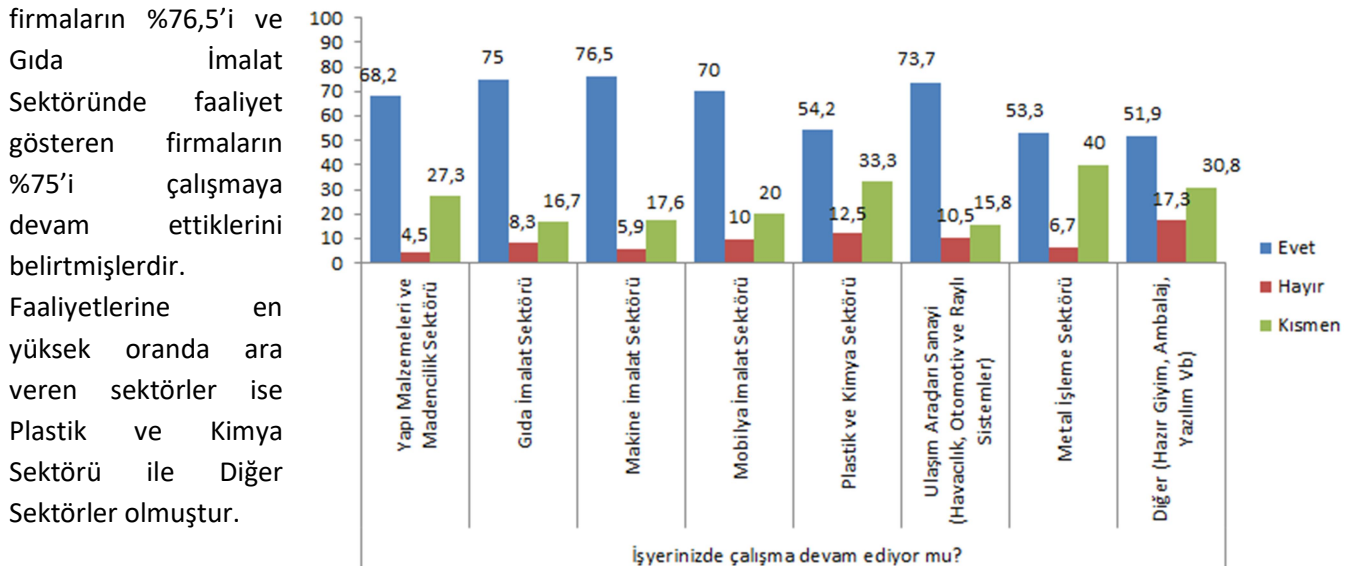
Sonuç: Eskişehir sanayisi kendisinin almış olduğu önlemlerin ciddiyeti içerisinde, toplumun diğer katmanlarında aynı bilincin %49 oranında gelişmediğini görmüş, bu anlamda farkındalık projelerinin tüm toplum bileşenlerinde de yapılmasını, böyle bir ihtiyacın doğduğunu öngörmektedir. Geleceğe ışık tutmak açısından ve herkesin aynı gemide olduğunu düşündüğümüzde sanayide uygulanan tedbirlerin her satıhta uygulanması toplumsal sağlığımız için çok önemlidir. Sanayicilerimizin fabrikalarında uyguladıkları tedbirlerin, iyileştirmelerin sadece sağlık açısından değil, tüm hayatımızda da uygulanması toplum bilinci adına çok kıymetli olacaktır. Şirketlerimizin çalışanları ile birlikte yıllardır almış oldukları her alandaki eğitim, sorumluluk bilincini geliştirmiş olup tüm topluma yansımalıdır.

4. İşyerinizde çalışma devam ediyor mu?

Ankete katılan firmaların %60,8'i işletmelerinde çalışmanın devam ettiğini, %28'i kısmen çalıştıklarını ve %11,1'i de çalışmayı durdurduklarını söylemişlerdir.

ESO üyeleri tarafından aynı soruya verilen cevaplar üretim alanlarına göre analiz edildiğinde, Makine İmalat Sektöründe faaliyet gösteren firmaların %76,5'i ve Gıda İmalat Sektöründe faaliyet gösteren firmaların %75'i çalışmaya devam ettiklerini belirtmişlerdir.

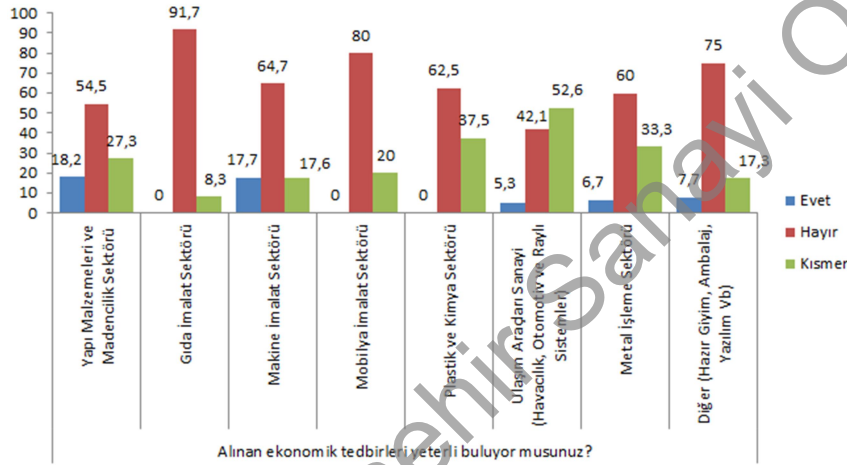
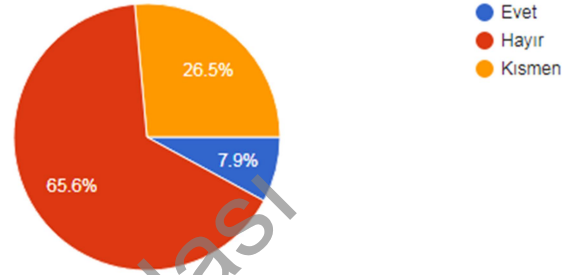

Faaliyetlerine en yüksek oranda ara veren sektörler ise Plastik ve Kimya Sektörü ile Diğer Sektörler olmuştur.

Sonuç: Şirketlerimiz koronavirüs sebebiyle yaşanmış olan bu zor günler içerisinde dahi, üretimlerini devam ettirme çabası içerisindeyler. Sanayicilerin önemli bir kısmı; çalışanlarına aş, iş, ekmek yaratmak için, eleman kaybı ve işten çıkartma gibi sonuçların oluşmaması için büyük bir fedakârlık ile tam zamanlı ya da kısmen çalışmalarına devam etmektedirler. Ülke olarak zor günlerden geçtiğimiz bu süreçte, anket sonuçları göstermektedir ki sanayicilerimiz üretimin durmaması adına her türlü çabayı göstermekte, birlik beraberlik içerisinde ülke ekonomisi için ellerini taşın altına koymaktadırlar.

5. Alınan ekonomik tedbirleri yeterli buluyor musunuz?

Ankete katılım sağlayan işletmelerin %7,9'u alınan ekonomik tedbirleri yeterli bulduğunu, %26,5'i kısmen yeterli bulduğunu ve %65,6'sı da yeterli bulmadığını beyan etmişlerdir.

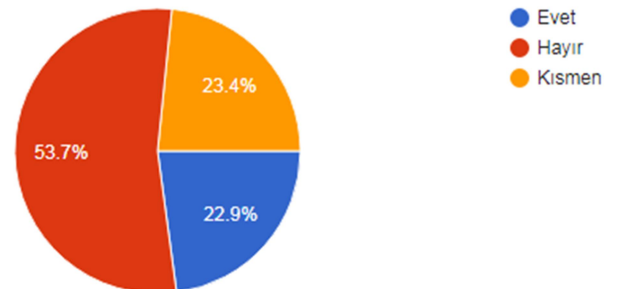
ESO üyeleri tarafından aynı soruya verilen cevaplar üretim alanlarına göre analiz edildiğinde, Yapı Malzemeleri ve Madencilik Sektörünün alınan tedbirleri %18,2 oranında, Makine İmalat Sektörünün ise %17,7 oranında yeterli bulunduğu tespit edilmiştir. Alınan tedbirleri en yüksek oranda

yetersiz bulan sektörler ise %91,7 ile Gıda İmalat ve %80 ile Mobilya İmalat sektörleri olmuştur.

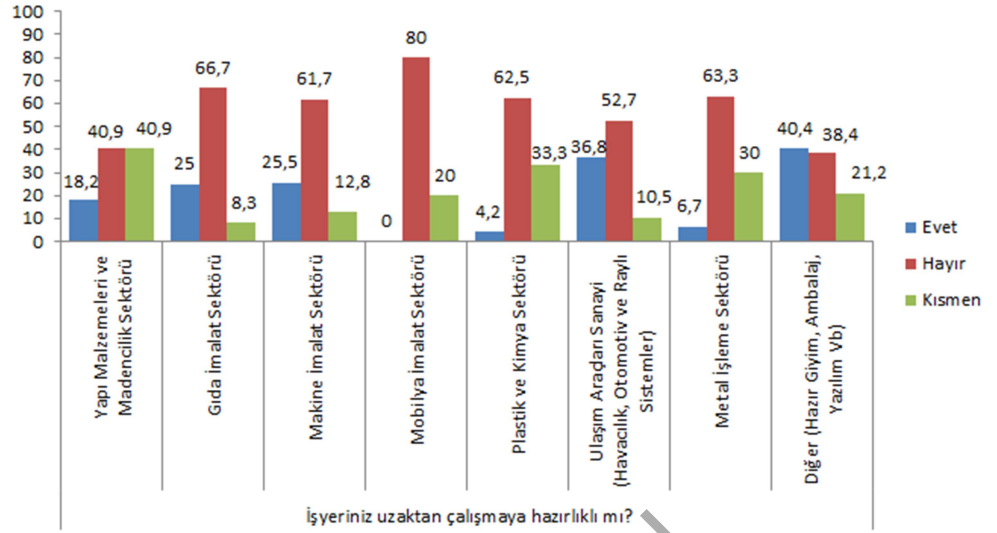
Sonuç: Alınan ekonomik tedbirlerin şu an için tam uygulamaya geçmemesi, alınan tedbir destek kararlarının tam anlaşılabilmesi, daha önce yaşanmış olan bazı kötü örneklerin bugün de devam edeceği endişesi, bürokrasinin alınan tedbir ve desteklerin uygulanma süresinde süreci uzatacağı gibi önyargılar sanayicilerimiz için önemli sorun alanlarıdır. Eskişehir Sanayi Odası olarak üyelerimizden gelen talepler gün gün takip edilmektedir. Ekonomik tedbirlerin önemli bir kısmının kararları alınmış olmasına rağmen, uygulamaya geçme süreçleri zaman almaktadır. Eskişehir Sanayi Odası olarak üyelerimizin sıkıntıları, talepleri, alınması gerekli olan tedbirler hakkında TOBB ile yakın temas içerisinde olup, kısa zaman içerisinde çözümü için çalışmalar devam etmektedir.

6. İşyeriniz uzaktan çalışmaya hazırlıklı mı?

Ankete katılan firmaların %22,9'u uzaktan çalışmaya hazırlıklı olduklarını, %23,4'ü kısmen hazırlıklı olduklarını ve %53,7'si hazırlıklı olmadıklarını belirtmişlerdir.

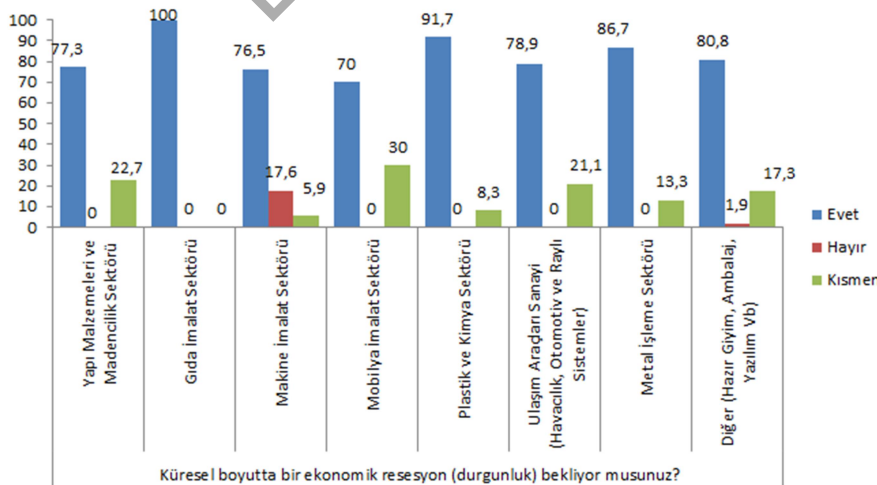
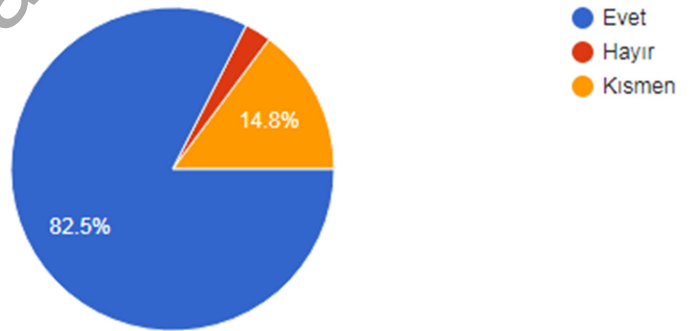
ESO üyeleri tarafından aynı soruya verilen cevaplar üretim alanlarına göre analiz edildiğinde, uzaktan çalışmaya en hazırlıksız sektörün %80 oranıyla Mobilya İmalat ve %63,3 ile Metal İşleme Sektörü olduğu görülmektedir.

Sonuç: Üye şirketlerimizin bir kısmı teknolojiyi yakından takip etmekte olup, koronavirüs sebebi ile ya da gelecekte yaşanabilecek daha kötü senaryolara uzaktan çalışmaya uygun teknolojik alt yapıya sahiptirler. Ancak önemli kısmı henüz bilişim teknolojileri altyapılarını, yazılım ve donanım olarak teknolojilerini üst seviye getirememişlerdir. KOSGEB ve Kalkınma Ajansı gibi sanayici dostu kuruluşların, bu anket sonuçlarını dikkate alarak, şirketlerimizin teknoloji altyapılarını güçlendiren destekleri en kısa sürede gerçekleştirmesi olumlu olacaktır.

7. Küresel boyutta bir ekonomik resesyon (durgunluk) bekliyor musunuz?

Ankete cevap veren ESO üyesi firmaların %82,5'i küresel boyutta bir ekonomik resesyon (durgunluk) beklentisi içinde olduklarını ifade etmişlerdir. Ekonomik durgunluk beklemeyen firmaların oranı ise sadece %2,7'dir.

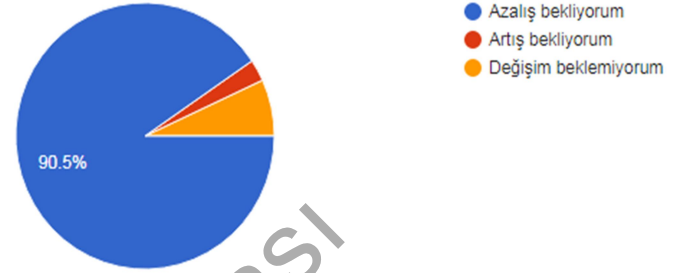
ESO üyeleri tarafından aynı soruya verilen cevaplar üretim alanlarına göre analiz edildiğinde, Gıda İmalat Sektöründe faaliyet gösteren firmaların %100'ünün, Plastik ve Kimya Sektöründe çalışan firmaların %91,7'sinin küresel boyutta ekonomik bir durgunluk beklentisi içinde oldukları görülmektedir. Bu konuda en iyimser sektör

aynı soruya %17,6 oranında "Hayır" cevabı veren Makine İmalat Sektörü olmuştur.

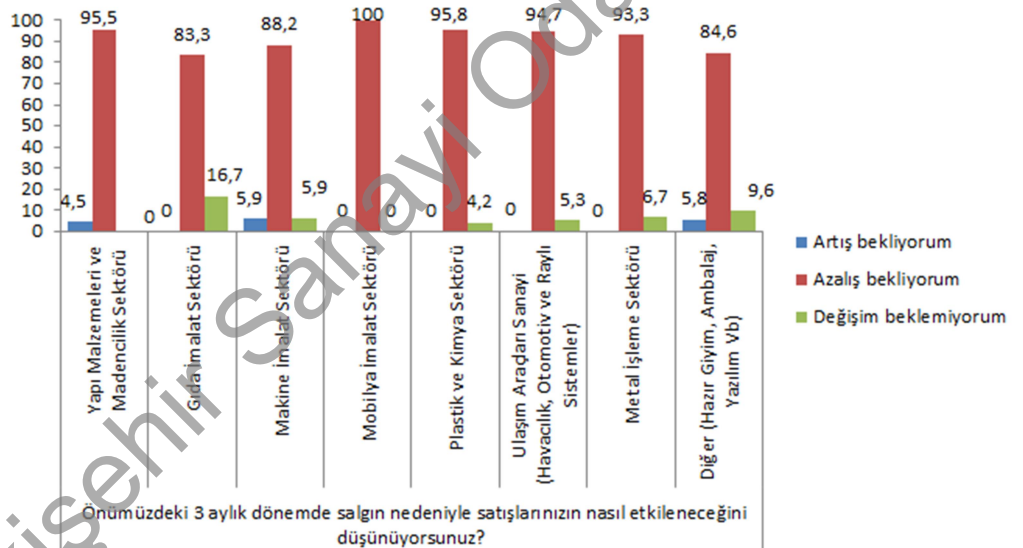
Sonuç: Şirketlerimizin çok büyük bir kısmının en önemli tedirginliği küresel ölçekte bir durgunluğun önümüzdeki yıllar içerisinde devam edeceği endişesidir. Dünya genelinde pandeminin sonucu oluşacak talep daralması ihtimali, Avrupa ve ABD yöneticilerinin ekonomik küçülmeye ilişkin açıklamaları; şirketlerimizin gelecek projeksiyonu açısından daha tutumlu bütçeler, yatırımlar ve iş planları oluşturması konusunda sıkıntıya sokmaktadır. Dünya ve Türkiye genelinde bir büyüme yakın gelecekte beklenmemektedir.

8. Önümüzdeki 3 aylık dönemde salgın nedeniyle satışlarınızın nasıl etkileneceğini düşünüyorsunuz?

Ankette yer alan firmaların %90,5'i önümüzdeki 3 aylık dönemde salgın nedeniyle satışlarında azalış beklediklerini, %2,6'sı artış beklediklerini ve 6,9'u da değişim beklemediklerini belirtmişlerdir.

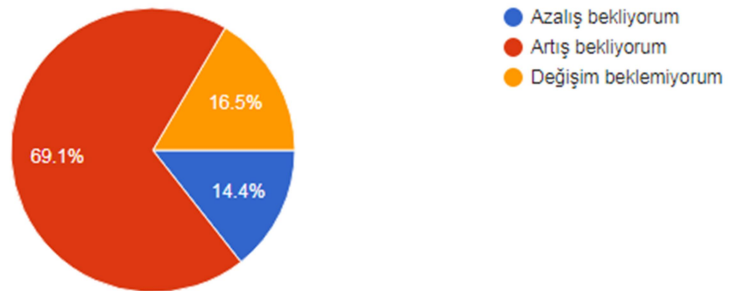
ESO üyeleri tarafından aynı soruya verilen cevaplar üretim alanlarına göre analiz edildiğinde, Mobilya İmalat Sektörünün %100 oranında azalış beklediği, onu %95,8 ile Plastik ve Kimya Sektörünün izlediği görülmektedir.

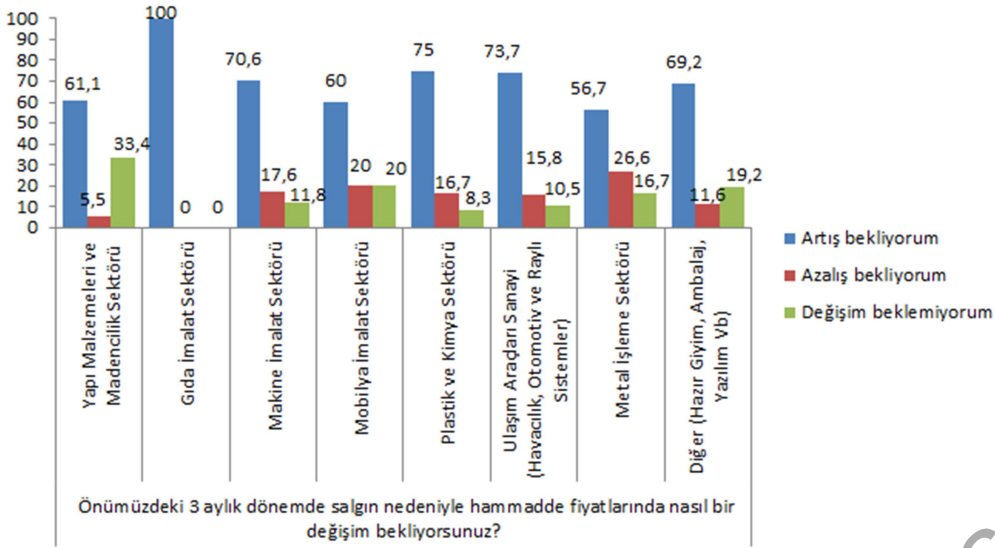

Sonuç: Nisan, Mayıs, Haziran 2020 aylarında şirketlerimiz büyük oranda ciro düşüşleri beklemektedirler. Diğer finansal krizlerden farklı olarak Covid19 pandemisinin ekonomide yarattığı etki 2 yönlüdür. Hem arz hem de talep daralması oluşmuştur. Pandemi ve alınan tedbirler sebebiyle üretim miktarlarındaki düşüş ile birlikte aynı zamanda taleplerin yurtiçinde ve yurtdışında daralması şirketlerimizin ciro ve nakit akışlarında sıkıntıya düşeceği endişeleri yaratmıştır.

9. Önümüzdeki 3 aylık dönemde salgın nedeniyle hammadde fiyatlarında nasıl bir değişim bekliyorsunuz?

Ankete katılan firmaların %69,1'inin önümüzdeki 3 aylık dönemde salgın nedeniyle hammadde fiyatlarında artış beklediği, %14,4'ünün azalış beklediği ve %16,5'inin ise değişim beklemediği tespit edilmiştir.

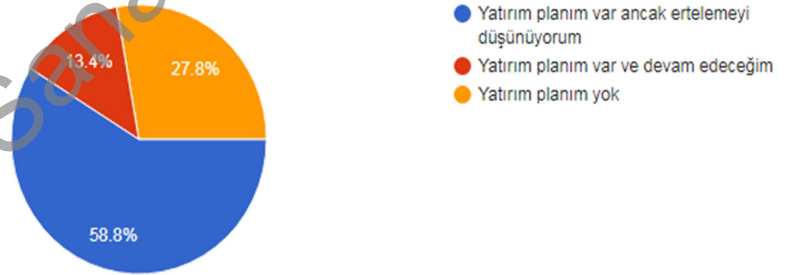
ESO üyeleri tarafından aynı soruya verilen cevaplar üretim alanlarına göre analiz edildiğinde, hammadde fiyatların en yüksek oranda artış bekleyen sektörlerin %100 ile Gıda İmalat, %75 ile Plastik ve Kimya, %73,7 ile Ulaşım

Araçları (Havacılık, Otomotiv ve Raylı Sistemler) sektörleri olduğu görülmektedir.

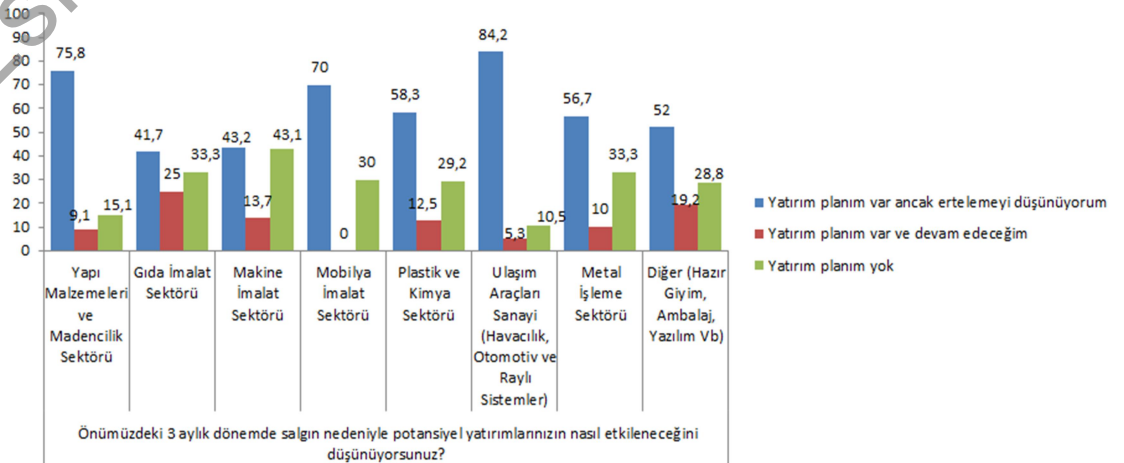
Sonuç: Ankete katılan şirketlerimizin önemli bir kısmı, üretim miktarları, üretim maliyetlerinin artması, potansiyel kur artışları, lojistik vb. sebeplerden dolayı dünya genelinde hammadde fiyatlarında artış yönünde bir değişim beklemektedir.

10. Önümüzdeki 3 aylık dönemde salgın nedeniyle potansiyel yatırımlarınızın nasıl etkileneceğini düşünüyorsunuz?

Ankete katılım sağlayan firmaların %58,8'i önümüzdeki 3 aylık dönemde salgın nedeniyle potansiyel yatırımlarını ertelemeyi düşündüklerini, %13,4'ü planladıkları yatırımlara devam edeceklerini ve %27,8'i ise yatırım planlarının olmadığını beyan etmişlerdir.

ESO üyeleri tarafından aynı soruya verilen cevaplar üretim alanlarına göre analiz edildiğinde, önümüzdeki 3 aylık dönemde salgın nedeniyle yatırımlarını en

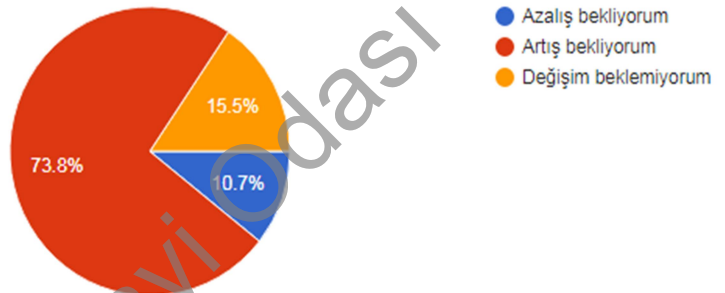

yüksek oranda ertelemeyi düşünen sektörlerin %84,4 ile Ulaşım Araçları (Havacılık, Otomotiv ve Raylı Sistemler) ve %75,8 ile Yapı Malzemeleri ve Madencilik sektörleri olduğu görülmektedir. Bunun yanında Gıda İmalat Sektöründe faaliyet gösteren firmaların %25'i yatırım planlarına salgına rağmen devam edeceklerini belirtmişlerdir.

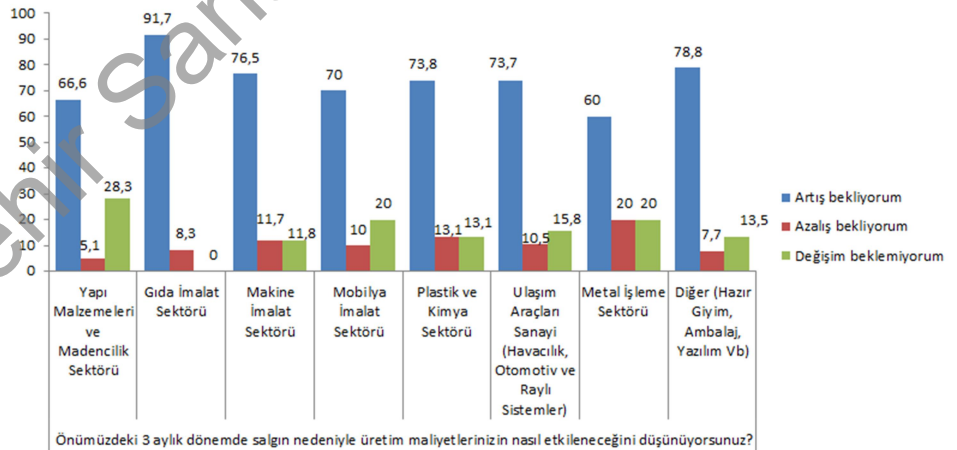
Sonuç: Şirketlerimizin önemli bir kısmının normal şartlarca yatırım hazırlığında olduğu görülmektedir. Büyük umutlar ile girilen 2020 yılında yatırım planlaması yapan şirketlerimiz yatırımlarını şimdilik durdurma kararı almış olsalar da, 2020'nin 2. yarısında koşulların ve şartların iyileşmesi, ihracatın tekrar artış trendine girmesi, büyük tedarik zincirlerinin Türkiye'yi üretim üssü olarak seçmesi beklentileri yatırımların tekrardan gündeme gelebileceğini göstermektedir. Böyle bir ortamda hala yatırım planlaması yapan ya da şimdilik erteleyen şirketlerimizin varlığı, ekonominin şartlarının iyileşmesi ile birlikte tekrar canlanabileceğini göstermesi açısından önemlidir. Zira bu sonuçlar ülkemiz reel sektörünün her ne şart ve koşul olursa olsun, dinamik ve pratik bir yapıya sahip olduğunu, alınan tüm hasarların tekrardan hızlıca onarılacağını göstermektedir.

11. Önümüzdeki 3 aylık dönemde salgın nedeniyle üretim maliyetlerinizin nasıl etkileneceğini düşünüyorsunuz?

Ankete katılan işletmelerin %73,8'i önümüzdeki 3 aylık dönemde salgın nedeniyle üretim maliyetlerinde artış beklediklerini, %15,5'i değişim beklemediklerini ve %10,7'si ise azalış beklediklerini söylemişlerdir.

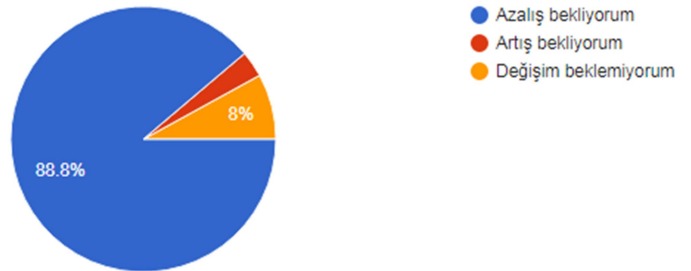
ESO üyeleri tarafından aynı soruya verilen cevaplar üretim alanlarına göre analiz edildiğinde, önümüzdeki 3 aylık dönemde salgın nedeniyle üretim maliyetlerinde en yüksek oranda artış bekleyen sektörlerin %91,7 ile Gıda İmalat ve %78,8 ile diğer sektörler (hazır giyim, ambalaj, yazılım vb.) olduğu görülmüştür.

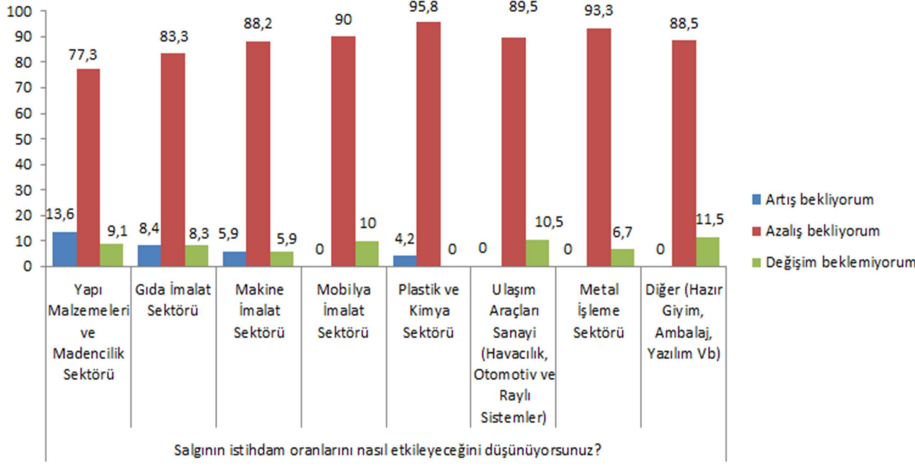

Sonuç: Şirketlerimizin önemli bir kısmı 3 aylık kısa dönem içerisinde maliyet artışları öngörmektedir. Özellikle gıda sektörü başta olmak üzere, tüm sektörlerde hammadde kaynaklı, üretim miktarlarının ve verimliliğin düşmesi, sağlık ve tedbirlerin yarattığı ilave maliyetler sebebi ile üretim maliyetlerinde artışlar beklemektedir.

12. Salgının istihdam oranlarını nasıl etkileyeceğini düşünüyorsunuz?

Ankete katılan firmalara salgının istihdam oranlarını nasıl etkileyeceği sorulmuş, %88,8 oranında istihdam azalış beklendiği, %8 oranında değişim beklenmediği ve %3,2 oranında artış beklendiği tespit edilmiştir.

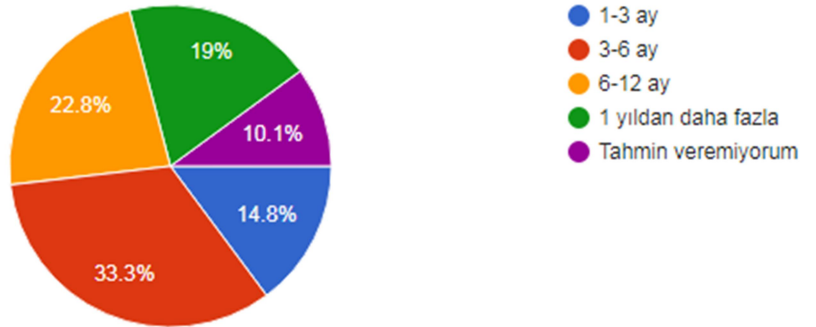

ESO üyeleri tarafından aynı soruya verilen cevaplar üretim alanlarına göre analiz edildiğinde, istihdamda en yüksek oranda azalış bekleyen sektörlerin Plastik ve Kimya (%95,8), Metal İşleme (%93,3) ve Mobilya İmalat (%90) sektörleri olduğu görülmektedir.

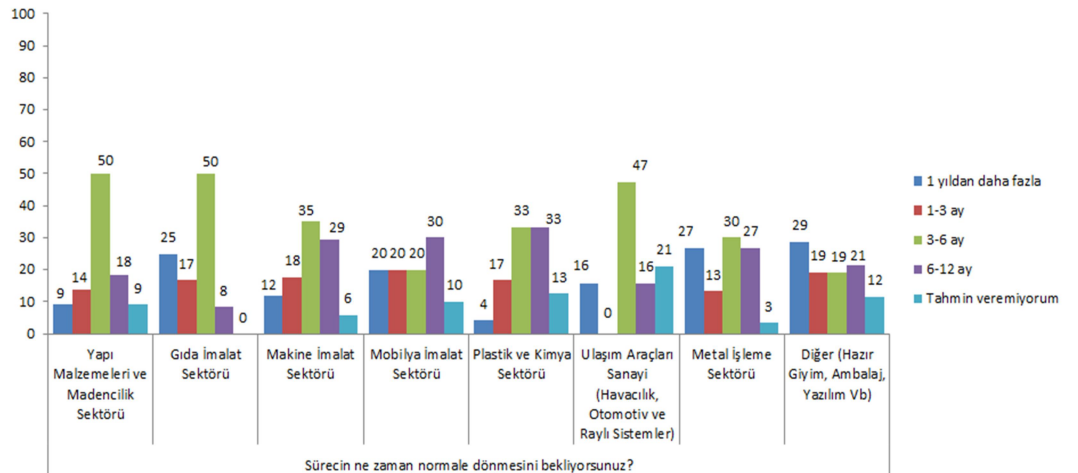
Sonuç: Şirketlerimizin çok önemli bir kısmı istihdam verilerinde düşüş beklemektedir. Üyelerimizin önemli bir oranı istihdamda düşüş yaşamamak adına gerekli çalışmalarda bulunmakta, kısa süreli çalışma ödeneğine başvurularını yapmaktadırlar. Yapmış olduğumuz sektör araştırmalarında tüm sanayicilerimiz, çalışanlarının en büyük değer olduğu bilincindedir. Sanayicilerimizin neredeyse tamamı işçi çıkarmamayı düşünmektedir. Covid19 pandemisinin 3 aylık bir süre içerisinde sonuçlanması halinde, çalışanları ile tam bir aile olan şirketlerimiz kalifiye elemanlarını ve çalışanlarını şirketlerinde tutma gayreti içerisinde olmayı hedeflemektedir. Şirketlerimiz özellikle çalışanlarının maddi güvencesi için tam seferber olmuşlardır. Bu konuda devletten destek beklemektedirler. Şüphesiz ki, yetişmiş elaman ve çalışanlarımız en büyük değerimizdir ve özellikle bu gibi hassas dönemlerde, beraberlik içerisinde, bu savaş birlikte verilecektir.

13. Sürecin ne zaman normale dönmelerini bekliyorsunuz?

Ankete katılan firmaların %14,8'i sürecin 1-3 ay içerisinde, %33,3'ü 3-6 ay içerisinde, %22,8'i 6-12 ay içerisinde ve %19'u ise 1 yıldan daha uzun bir sürede normale dönmelerini beklediği ifade etmiştir. İşletmelerin %10,1'i bu konuda tahmin veremediğini söylemiştir.

ESO üyeleri tarafından aynı soruya verilen cevaplar üretim alanlarına göre analiz edildiğinde, Yapı Malzemeleri ve Madencilik ile Gıda İmalat sektörlerinde

faaliyet gösteren firmaların %50'sinin sürecin 3-6 ay içerisinde normale dönmesini bekledikleri, Mobilya İmalat Sektöründe yer alan işletmelerin %20'sinin ise 1-3 aylık dönemde normale dönüş beklentisi içinde oldukları görülmüştür.

Sonuç: Şirketlerimizin önemli bir kısmı 3-6 ay gibi süre içerisinde Covid19 pandemisinin biteceğini öngörmektedir. Alınmış olan sektörel raporlarda bu süre içerisinde şirketlerimizin kısa dönem A ve B planlarını yapmış oldukları gözlemlenmektedir. Alınan tedbirlerle salgın sürecinin en az hasarla atlatılması hedeflenmektedir.

Kamuoyuna arz ederiz.

Saygılarımızla.

Eskişehir Sanayi Odası

Eskişehir Sanayi Odası